

Р. В. Негара, доктор філософії (PhD) в галузі права, доцент,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0003-3942-708X

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ «ЗІ» АБО «ІЗ» СПЕЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНО ВІРНОГО ПРИЙМЕННИКА

Стаття присвячена визначенню термінологічно вірного прийменника («із» або «зі») для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ. Встановлено, що у положеннях законів України безсистемно та хаотично вживаються прийменники «із» та «зі» для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ. Обґрунтовано, що визначення термінологічно вірного прийменника для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ сприятиме не тільки забезпеченню вживання єдиного понятійно-категоріального апарату, а й упорядкуванню чинного законодавства, що визначає статус цих органів державної виконавчої влади.

З'ясовано, що вперше у національному законодавстві на рівні програмних документів для позначення спеціального статусу ЦОВВ вживався прийменник «із». В результаті у більшості законів України, розроблених на виконання зазначених програмних документів, для позначення спеціального статусу ЦОВВ також вживається прийменник «із», але у профільному законодавчому акті – Законі України «Про центральні органи виконавчої влади» використовується прийменник «зі». Виявлено випадки одночасного вживання у положеннях законів прийменників «із» та «зі» для позначення спеціального статусу ЦОВВ, що свідчить про їх отождошення законодавцем.

Встановлено відсутність хронологічної послідовності до використання прийменників «із» та «зі» для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ, оскільки зазначені прийменники вживаються у положеннях законів України прийнятих у різні часи (і до прийняття Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», і після, навіть, у теперішній час).

Обґрунтовано, що для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ необхідно використовувати прийменник «зі», оскільки це одночасно відповідає вимогам українського правопису та сприяє досягненню милозвучності під час вимовлення відповідного словосполучення. Запропоновано внести зміни до положень законів, присвячених ЦОВВ, які мають спеціальний статус, шляхом заміни прийменника «із» на прийменник «зі», а під час розробки та прийняття нових законів для позначення спеціального статусу ЦОВВ використовувати прийменник «зі».

Ключові слова: центральний орган виконавчої влади, центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, статус, правовий статус, адміністративно-правовий статус, спеціальний статус, термін, поняття, понятійно-категоріальний апарат.

R. V. Nehara. Central Bodies of Executive Power “zi” or “iz” special status: to determine the terminologically correct preposition

The article is devoted to the definition of a terminologically correct preposition (“zi” or “iz”) for the purposes of designating the special status of central government bodies. It has been established that the provisions of the laws of Ukraine use the prepositions “zi” or “iz” in an unsystematic and chaotic manner for the purposes of designating the special status of central government bodies. It is substantiated that the definition of a terminologically correct preposition for the purposes of designating the special status of central government bodies will contribute not only to ensuring the use of a single conceptual and categorical apparatus, but also to streamlining the current legislation that determines the status of these state authorities.

It was found that for the first time in national legislation at the level of program documents, the preposition “iz” was used to denote the special status of the Central Executive Authorities. As a result, in most laws of Ukraine developed to implement the aforementioned program documents, the preposition “iz” is also used to denote the special status of the Central Executive Authorities, but in the core legislative act – the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities” the preposition “zi” is used. Cases of simultaneous use of the prepositions “zi” and “iz” in the provisions of laws to denote the special status of the Central Executive Authorities were identified, which indicates their identification by the legislator.

It is established that there is no chronological sequence to the use of the prepositions “iz” and “zi” for the purposes of designating the special status of the Central Executive Authorities, since these prepositions are used in the provisions of the laws of Ukraine adopted at different times (both before the adoption of the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities”, and after, even at the present time).

It is substantiated that for the purposes of designating the special status of the Central Executive Authorities, it is necessary to use the preposition “zi”, since this simultaneously meets the requirements of Ukrainian spelling and contributes to achieving melodiousness when pronouncing the corresponding phrase. It is proposed to amend the provisions of the laws dedicated to the Central Executive Authorities, which have a special status, by replacing the preposition “iz” with the preposition



© Р. В. Негара, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

“zi”, and when developing and adopting new laws to designate the special status of the Central Executive Authorities, use the preposition “zi”.

Key words: central executive body, central executive body with special status, central executive body with special status, status, legal status, administrative-legal status, special status, term, concept, conceptual and categorical apparatus.

Постановка проблеми. Центральні органи виконавчої влади (далі – ЦОВВ) посідають особливе місце в системі органів виконавчої влади (невипадково в їх найменуванні підкреслюється їх «центральне» положення стосовно усіх інших), забезпечуючи формування та реалізацію державної політики у відповідних сферах. Складність системи ЦОВВ може бути підтверджена багатьма факторами, головним з яких є їх диференціація на види, зокрема лише на законодавчому рівні у системі ЦОВВ виокремлюються міністерства, інші ЦОВВ (служби, агентства, інспекції, комісії, бюро) та ЦОВВ, які мають спеціальний статус.

ЦОВВ, які мають спеціальний статус, вже вирізняються у системі ЦОВВ, але поряд з цим, аналіз чинного законодавства свідчить, що для їх позначення використовуються різні терміни «центральні органи виконавчої влади **зі** спеціальним статусом» та «центральні органи виконавчої влади **із** спеціальним статусом». На перший погляд здається, що від того, який використовується прийменник, зокрема «зі» або «із», для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ особливого значення немає, а їх зміст є тотожним, тим більше зважаючи на їх однопорядковість. Водночас, очевидно, що використання термінологічного апарату у чинному законодавстві має важливе значення як у контексті забезпечення вимог якості закону та його належному правозастосуванню, так і дотримання у чинному законодавстві вимог орфографії. Окрім того, не менш важливим є застосування єдиного понятійно-категоріального апарату. З урахуванням цього пошук термінологічно вірного прийменника для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ є актуальним та необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового регулювання діяльності ЦОВВ та їх окремих видів традиційно перебуває у фокусі уваги науковців. Це праці В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Д.В. Бараненка, Л.Р. Білої-Гіунової, О.С. Бріта, Ю.В. Ващенко, Ю.С. Даниленко-Негара, С.В. Ківалова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, О.І. Лавренової, Д.В. Лученка, І.І. Людькової, Т.О. Мацелик, О.Є. Панфілова, Д.В. Приймаченка, О.П. Хамходери та ін. Разом з тим, питання забезпечення одноманітної термінології у позначенні спеціального статусу ЦОВВ не досліджувалося. У зв'язку з цим, **метою** статті є визначення термінологічно вірного прийменника для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, вперше про ЦОВВ, які мають спеціальний статус, згадується у положеннях Концепції адміністративної реформи в Україні [1] та позначаються словосполученням «із спеціальним статусом». Отже, вперше у національному законодавстві для позначення спеціального статусу ЦОВВ вживався саме прийменник «із».

Аналогічна тенденція спостерігається і в інших програмних документах, затверджених Президентом України, зокрема Стратегії реформування системи державної служби в Україні, затвердженої Указом Президента України від 14.04.2000 № 599/2000 [2], та Урядом України, зокрема Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474 [3] та Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1013-р [4].

Невипадково і у законах України, розроблених на виконання зазначених програмних документів, також вживається прийменник «із» для позначення спеціального статусу ЦОВВ, зокрема законах України, що визначають статус окремих ЦОВВ: «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Про Фонд державного майна України», «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України», «Про Антимонопольний комітет України», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» та законах України, що регулюють правовідносини у відповідних сферах: «Про запобігання корупції», «Про лікарські засоби» від 28.07.2022, «Про медіа», «Про критичну інфраструктуру», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про вищу освіту» тощо.

У нещодавно прийнятому Законі України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» [5] для позначення спеціального статусу Українського інституту національної пам'яті також вживається прийменник «із» (п. 12 ч. 1 ст. 1, п. 4 ч. 1 ст. 13). Крім того, зазначений прийменник використовується й в інших законах України до яких вносяться зміни, зокрема Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про географічні назви», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років».

У положеннях законів України про Державний бюджет України на відповідний рік вживається словосполучення «із спеціальним статусом» під час визначення типів державних органів з метою встановлення

розмірів посадових окладів (абз. 3 пп. 1 п. 12 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» [6], абз. 3 пп. 1 п. 11 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» [7]). У аналогічному контексті та з такою ж метою, але у положеннях Закону України «Про державну службу» вживається поняття «державні органи зі спеціальним статусом» (абз. 5 п. 1 ч. 7 ст. 51) [8].

Профільний законодавчий акт – Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» [9] для позначення ЦОВВ, які мають спеціальний статус, у ст. 24 використовує словосполучення «зі спеціальним статусом» Поряд з цим, двічі у положеннях Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» вживається це поняття з прийменником «із», зокрема у абз. 1-2 ч. 7 ст. 19 зазначається про ЦОВВ «із спеціальним статусом» [9]. Втім, слід зауважити, що ст. 19 зазначеного Закону була доповнена ч. 7 у 2014 році у результаті прийняття Закону України «Про запобігання корупції» [10].

Аналогічна поєднаність спостерігається і у положеннях законів України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку» [11] – якщо в основній частині зазначеного Закону для позначення спеціального статусу ЦОВВ вжито прийменник «із» (ч. 1 ст. 1, пп. «е» п. 1 ч. 4 ст. 4), то у прикінцевих та перехідних положеннях навпаки прийменник «зі» (пп. 15 п. 2 розділу III, п. 4 розділу III); «Про запобігання корупції» [11] – для позначення спеціального статусу НАЗК використовується прийменник «зі» (ч. 1 ст. 4), а у пп. 19 п. 5 розділу XIII – «із».

У свою чергу прийменник «зі» вживається зокрема у законах України, що визначають статус окремих ЦОВВ, наприклад, Законі України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» та законах України, що регулюють правовідносини у відповідних сферах: «Про державну службу», «Про розвідку», «Про електронні комунікації», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні».

Узагальнивши наведені приклади слід констатувати, що у більшості випадків у законах України для позначення спеціального статусу ЦОВВ вживається прийменник «із». У цілому аналогічне співвідношення спостерігається і у підзаконних актах, хоча зауважимо про неможливість та, напевно, і недоцільність їх точного статистичного визначення.

Більш детальний аналіз встановлених випадків свідчить про безсистемне вживання прийменників «із» та «зі» для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ. Підтверджується це наступним.

По-перше, у положеннях одних і тих саме законах одночасно вживаються обидва ці прийменники. Це свідчить про те, що законодавець не розрізняє зазначені прийменники під час їх використання для позначення спеціального статусу ЦОВВ.

По-друге, відсутністю послідовності хронологічного підходу до використання зазначених прийменників. І до прийняття Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», і після у законодавчих актах вживаються обидва із цих прийменників. Хаотичне застосування досліджуваних прийменників для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ спостерігається по теперішній час.

У свою чергу визначення термінологічно вірного прийменника для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ сприятиме не тільки забезпеченню вживання єдиного понятійно-категоріального апарату, а й упорядкування чинного законодавства, що визначає статус ЦОВВ.

В українському правописі стосовно уживання прийменника «з» і його варіантів «Із», «зі» («зо») зазначено, що «із, зі (зо) як варіанти прийменника з уживаємо перед буквами, що передають важкі для вимови збіги приголосних звуків та для досягнення милозвучності. Із уживаємо перед одиничними буквами, що позначають свистячі з, с, ц та шиплячі ж, ч, ш, незалежно від закінчення попереднього слова та на початку речення ...» [12, с. 30], а «зі вживаємо, якщо буквосполучення наступного слова має переважно початкові з, с, ш, а також деякі інші букви, незалежно від закінчення попереднього слова чи паузи ...» [12, с. 30].

Враховуючи це, у відповідності до вимог українського правопису перед словосполученням «спеціальний статус» повинен вживатися прийменник «зі», оскільки слово «спеціальний» починається з двох приголосних та першої букви «с». Крім того, це сприяє досягненню милозвучності.

Звернення до технологій штучного інтелекту також вказує на те, що термінологічно та стилістично правильним є використання прийменника «зі» для позначення спеціального статусу ЦОВВ. Так, у відповідь на питання «Як правильно центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом чи із спеціальним статусом?» найбільш поширені сервіси штучного інтелекту надають відповідь: «Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом» (зокрема ChatGPT [13], Gemini [14], Microsoft Copilot [15], Grok [16]). При цьому, ChatGPT вказує також на те, що форма «із спеціальним статусом» теж іноді трапляється і не є грубою помилкою, але в цьому випадку вона менш природна з погляду милозвучності [13]. Одночасно з цим слід погодитись із О.П. Подцерковним стосовно того, що «висновок штучного інтелекту не має обґрунтовального значення та використовується як джерело

додаткової інформації, але підтверджує, що висновки, зроблені у цій роботі, ґрунтуються на розумному підході» [17, с. 172].

З огляду на це, у чинному законодавстві для позначення спеціального ЦОВВ також має вживатися прийменник «зі», що вимагає з одного боку внесення змін до законодавчих актів, а з іншого боку врахування цього під час розробки проєктів нових законодавчих актів.

Висновки та перспективи. У результаті проведеного дослідження встановлено, що у положеннях законів України безсистемно та хаотично вживаються прийменники «із» та «зі» для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ. Обґрунтовано, що визначення термінологічно вірного прийменника для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ сприятиме не тільки забезпеченню вживання єдиного понятійно-категоріального апарату, а й упорядкування чинного законодавства, що визначає статус ЦОВВ.

Встановлено, що для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ у положеннях одних і тих саме законах одночасно вживаються прийменники «із» та «зі» (свідчить про те, що законодавець не розрізняє зазначені прийменники під час їх використання для позначення спеціального статусу ЦОВВ), а також відсутність послідовного хронологічного підходу до використання прийменників «із» та «зі» для позначення спеціального статусу ЦОВВ.

Обґрунтовано, що для цілей позначення спеціального статусу ЦОВВ необхідно використовувати прийменник «зі», оскільки це одночасно відповідає вимогам українського правопису та сприяє досягненню милозвучності під час вимовлення відповідного словосполучення. Запропоновано внести зміни до положень законів, присвячених ЦОВВ, які мають спеціальний статус, шляхом заміни прийменника «із» на прийменник «зі», а під час розробки та прийняття нових законів для позначення спеціального статусу ЦОВВ використовувати прийменник «зі».

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98. Дата оновлення: 28.05.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#top> (дата звернення 15.04.2026).
2. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні: Указ Президента України від 14.04.2000 № 599/2000. Дата оновлення: 14.04.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599/2000#Text> (дата звернення 15.04.2026).
3. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р. Дата оновлення: 25.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#top> (дата звернення 15.04.2026).
4. Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1013-р. Дата оновлення: 19.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 15.04.2026).
5. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу: Закон України від 21.08.2025 № 4579-IX. Дата оновлення: 08.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text> (дата звернення 15.04.2026).
6. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 № 4059-IX. Дата оновлення: 23.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#top> (дата звернення 15.04.2026).
7. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. Дата оновлення: 21.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#top> (дата звернення 15.04.2026).
8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Дата оновлення: 12.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 15.04.2026).
9. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. Дата оновлення: 30.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#top> (дата звернення 15.04.2026).
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Дата оновлення: 07.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 15.04.2026).
11. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку: Закон України від 16.12.2021 № 1971-IX. Дата оновлення: 27.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1971-20#Text> (дата звернення 15.04.2026).
12. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 393 с. URL: <https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/pravopys/ukr.pravopys-2019.pdf> (дата звернення 15.04.2026).
13. ChatGPT. OpenAI. URL: <https://chatgpt.com/> (дата звернення 15.04.2026).
14. Gemini. Google. URL: <https://gemini.google.com/app/> 8b14d7c41cd95354?hl=uk (дата звернення 15.04.2026).
15. Microsoft Copilot. URL: <https://copilot.microsoft.com/chats/QZRnLDJ4zvRNiorrhRcSE> (дата звернення 15.04.2026).
16. Grok. URL: <https://grok.com/c/f430732e-2d67-4dfd-a26d-2a447e21ac75?rid=0eb76d3d-5e17-4e7e-826d-80040f8540fa> (дата звернення 15.04.2026).

17. Подцерковний О.П. Щодо темпорального застосування позовної давності у відносинах приватизації у світлі конституційних принципів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2025. Том XXXVI. С. 159–175. DOI <https://doi.org/10.32782/npuola.v36.2025.19> (дата звернення 15.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 24.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026